

Zachar Péter Krisztián

A MIGRÁCIÓ KÉRDÉSÉNEK BIZTONSÁGIASÍTÁSA AZ OSZTRÁK POLITIKÁBAN

Sallai János professzor úrral szakmai kapcsolatunk, merem mondani, atyai barátságunk, immár évtizedes távlatokba nyúlik. Nemcsak édesapámhoz fűzték baráti, kollegiális szálak, de nagy öröm volt számomra, hogy előbb a Kodolányi János Egyetemen, majd a Nemzeti Közszerológati Egyetemen is megtapasztalhattam segítőkérségét, mély emberi barátságát, valamint kimagasló szakmai tudását, a megélt történelemmel kapcsolatos, nemzetközi szintén is kimagasló kutatásait. A történelem iránti szenvedély mellett egyes tématerületek is összekötöttek minket. Határőrhadnagyként a vasfüggöny árnyékában szolgált, majd egyetemi oktatóként, kutatóként a közös osztrák–magyar határszakasszal kapcsolatosan megírta a rendszerváltoztatás eseményeit, és immár megkerülhetetlen alpmunkákkal járult hozzá az államhatár-történethez is. Így jelen rövid tanulmány¹ témaválasztása eme szakmai pályáút előtt tiszteleg.

Az elmúlt szűk évtizedben alapvetően változott meg az osztrák belpolitikában a migrációról és integrációról szóló vita, illetve a szabályozott bevándorlás és az illegális migráció tematizálása, amely során az osztrák kormányzat egy alapvetően a német nagypolitika által dominált hozzáállásról egy, a magyar stratégiai megközelítéshez és állásponthez rendkívül közel álló nézetrendszerre tért át. Mindennek során az osztrák politikai közéletben is megfigyelhető, hogy teret nyertek az újjobboldali retorika meghatározó elemei, és ezzel a migrációról alkotott politikai nézetek esetében is megfigyelhető egy új „populista biztonságiasítás”.

¹ A tanulmány az OTKA K 138160 Egy lehetséges európai nagystratégia határai című kutatás keretében készült.

Az Osztrák Köztársaság 1995 óta az Európai Unió teljes jogú tagja, közel 84 ezer négyzetkilométernyi területével a közösség közepes tagországai közé tartozik. Nyolc szomszédja közül egyedül Svájc nem az EU tagországa, viszont egyáltalán nincs külső határa, miután az EFTA- (Európai Szabadkereskedelmi Társulás) tagság révén Svájc is tagjává vált a schengeni övezetnek. 2023-ban Ausztria összlakossága a statisztikai hivatal felmérése szerint 8 989 400 fő volt, amelynek több mint 27%-a immár migrációs háttérrel rendelkezik. Az összesen 2 448 800 főből 1 828 700 főt első generációs bevándorlóként tartanak nyilván.² Ausztria modern kori történetében a szociális piacgazdaság, a részvételi demokrácia, az emberi és polgári jogok iránti elkötelezettség, valamint a kompromisszumos koalíciókötések politikai gyakorlata és az „örökös semlegesség” határozza meg az osztrák önképet. A nemzetközi beágyazottság és a liberális institucionalizmus melletti elkötelezettség jegyében Ausztria modern kori történetében a „szabadság” ideológiája mellett foglalt állást.³ Ennek megfelelően az uniós csatlakozás óta minden meghatározó, integrációt mélyítő lépésnek támogatója volt, tagja lett a schengeni övezetnek, bevezette a közös valutát, egyedül a semlegességfelfogás akadályozta a közös kül- és védelempolitikában (CSDP) való teljes körű aktív megjelenését. Sőt, tradicionálisan támogatta a migrációval kapcsolatos közös elképzeléseket is. Ez utóbbiban most jelentős eltolódást láthatunk.

ELMÉLETI KERETEK

A 2015-ös menekültválság nyomvonalán fokozatosan megváltozott az osztrák politikai közvitában a migrációval kapcsolatos diskurzus. Egyre nyilvánvalóbbá váltak az újjobboldali pártokban és a hagyományos néppárti (ÖVP) megnyilvánulásokban is, hogy a migráció kérdéskörét a populista értelmezési keretek között tematizálják. Egyre inkább megjelent a félelemkeltés és az ellenségteremtés motívuma, amelyek a modern populista biztonságiasítás retorikájában egzisztenciális fenyegetésként szilárdulnak meg. A biztonságiasítás fogalmát a nemzetközi kapcsolatok elemzése során a biztonsági tanulmányok újraértelmezésekor a koppenhágai iskola, Barry Buzan, Ole Wæver és Jaap de Wilde vezette be.⁴ Az általuk megteremtett komplex vagy szektorálisan tagolt biztonság

² Statistik Austria 2024.

³ PLASSNIK 2013: 55–95.

⁴ BUZAN – WÆVER – DE WILDE 1998.

folyamatosan tágul, és újabb területekkel bővül. Az elmélet a konstruktivizmus nyomvonalán arra épít, hogy a biztonság tartalma alapvetően szubjektív, a politikai szereplőktől és a társadalomtól függ, hogy milyen biztonsági diskurzus alakul ki, és mely területből lesz létfenyegetést jelentő biztonsági kérdés.⁵ Ezeket a korábban a biztonság fogalmi körébe szorosan nem tartozónak vélt területeket elsősorban retorikai aktusok révén „biztonságiasítják”, és így számos részterület irányába tovább bővíthetik a Buzan által meghatározott katonai, politikai, gazdasági, társadalmi, valamint környezeti biztonságot.⁶

E tekintetben a populista biztonságiasítás egy új diszkurzív stratégiát jelent. Ennek során az új témaköröket, így különösen a migráció kérdéseit olyan retorikai stílussal és aktusokkal veszik körbe, amelyek veszélyérzetet teremtenek a hazai támogatottság mozgósítása érdekében.⁷ Buzan és a koppenhágai iskola nyomán elmondható, hogy az átpolitizált kérdések napirendre kerülése erősíti az igényt az állami intézkedések megtételére, hiszen éppen biztonsági fenyegetésként való megjelenésük egyben a közpolitika részévé emeli őket, és azonnal megfelelő forrásokat, illetve kormányzati döntéseket igényelnek.⁸ A szektorális biztonságfelfogás alapján a migráció, különösen az illegális bevándorlás kérdését a biztonság társadalmi dimenziójában már korábban is fenyegetésként vizsgálható jelenségnek tartották, amely akár közvetlen módon is hatást tud gyakorolni további szektorokra.⁹ Sőt, a biztonságiasítás folyamatában ezek az újonnan létrehozott (tudatosan kreált vagy elképzelt) fenyegetések mozgósíthatják a hazai lakosságot, hogy új jogszabályok bevezetését kezdeményezze, vagy elfogadjon fennálló intézményekkel kapcsolatos radikális módosításokat. A tapasztalat az, hogy az újjáboldali erők előszeretettel vettek ennek során napirendre olyan témaköröket, amelyek a politikai centrumban nem képezték a táborképzéshez és mozgósításhoz meghatározó témákat, és ezekkel elsősorban az érzelmekre kívántak hatni.¹⁰ E tekintetben pedig a klasszikus konzervatív erők is összezárhatnak az újjáboldali vagy radikális pártokkal, mivel azonos nyelvezetet és politikai eszközöket vonultatnak fel a választók megnyerése érdekében.¹¹ Innen pedig már csak egy apró lépés, hogy e kérdéskörök a biztonságiasítás által olyan jelentőségre

⁵ RADA 2007: 53–73.

⁶ STRITZEL 2014; BAELE–JALEA 2023: 376–389.

⁷ BARR 2018: 44–56; WODAK 2015.

⁸ BUZAN – WÆVER – DE WILDE 1998: 23; SZÁLKAI 2015: 7–20.

⁹ GAZDAG 2011: 38–40; SZÁLKAI 2010: 58–69; TÁLÁS 2019: 67–78.

¹⁰ VÖ. MOFFITT 2020.

¹¹ WODAK 2015: 6–7, 90–95.

tegyenek szert, amelyek a közvélemény előtt központi és sorsdöntő kérdéssé magasztalják őket, és végül emiatt azonnali vészintézkedések meghozatalát követelhetik. Vagyis az érzelmekre ható diskurzus, a félelem és a bizonytalanság érzetének növelése előmozdítja egyes társadalmi csoportokban a politikai mobilizációt.¹² A koppenhágai iskola szerint maga az aktor az, aki eldönti, hogy valamit egzisztenciális fenyegetésként kell-e kezelni. A sikeres biztonságiasításról pedig a biztonsági beszédaktus befogadó közönsége dönt.¹³ Alapvetően akkor tekinthető sikeresnek a populista biztonságiasítás, ha az abba bevont kérdéskört a szélesebb közvélemény nagy és meghatározó politikai jelentőségű ügyként értékeli, sőt a diskurzusban a kifejezések és a szóhasználat, a jelentésrendszer, valamint a meghatározó megoldási alternatívák is a populista politikai szándék szerint vannak elfogadva, majd politikai cselekvésben is megjelennek.¹⁴ Ezzel válik sikeressé a „félelem politikája”, amely az érzelmeket csatornázza a politika síkján, és a diskurzusban egyértelmű ellentétet hoz létre a „saját érdekek” és a „mások” által generált biztonsági kockázat között.¹⁵ Mindezek nyomán a migráció immár a populista diskurzusban az állam és a társadalom fennmaradását, a jóléti állam működését, a tradicionális európai kulturális identitást fenyegető veszélyként konstruálódott meg. Ezzel párhuzamosan pedig létrejött a „mi” és „ők” barát-ellenség dichotómia és az addig esetleg nem is tudatosult fenyegetett identitás mibenléte.¹⁶

A MIGRÁCIÓ KÉRDÉSÉRŐL ALKOTOTT BIZTONSÁGPERCEPCIÓ VÁLTOZÁSAI AUSZTRIÁBAN

Ausztria hagyományosan ismerte és kezelni tudta a migrációs kérdéseket, hiszen a második világháborút követően több ízben is (1956, 1968, 1981/82, 1989, 1991–1994) jelentős kihívások érték. És mindegyik esemény 100 ezres lélekszámú migrációt jelentett.¹⁷ Ennek során megfigyelhető volt, hogy a kommunista rendszerekkel folytatott párbeszéd növelésével az osztrák közvélemény befogadási hajlandósága a hidegháború korában arányosan gyengült.¹⁸ Hasonló

¹² Vö. MÜLLER–GEBAUER 2021: 762–763.

¹³ BUZAN – WÆVER – DE WILDE 1998: 31.

¹⁴ JANSSEN 2011: 75–96.

¹⁵ Vö. WODAK 2021.

¹⁶ Vö. HUYSMANS 2006: 45–62.

¹⁷ BAUER 2008: 4–7.

¹⁸ BAUBÖCK 1996: 8–10.

tendencia volt megfigyelhető az 1960-as évek közepétől kezdődő úgynevezett „Gastarbeiter-Programm” kapcsán. A jugoszláv, majd török háttérű vendégmunkások százezreinek foglalkoztatása fokozatosan állandó intézménnyé alakult, letelepedéssel és családegyesítéssel.¹⁹ Mindezek a folyamatok az osztrák politikai térkép átalakulásával párhuzamosan már a rendszerváltoztatás előtt beemelték a bevándorlás kérdését, a külföldi munkavállalók és a migráció témáját a szimbolikus politizálás és az ideológiai pártküzdelmek mindennapjaiba. A sikeresen a politikai palettára bekuszó Szabadságpárt (FPÖ) semmilyen módon sem kötődött korábbi politikai alkukhoz, és nem volt részese az osztrák szociális partnerség kétpárti intézményi struktúráinak sem, így könnyen emelhetette egyik meghatározó témakörévé a migrációt.²⁰ Noha a feszültségek – különösen a rendszerváltoztatás után – folyamatosan nőttek, Ausztria képes volt rendkívül nagy számban menekülteket befogadni és egyben tartósan az államéletbe illeszteni. A statisztikai adatok szerint 1987 és 1994 között az Ausztriában élő külföldi lakosok száma 326 ezerrel 713 ezerre nőtt, megduplázódott, a legnagyobb növekedés pedig éppen a délszláv háború időszakában mutatható ki.²¹ Ebben az időszakban pedig a migrációs és integrációs politika meghatározó jellemzője valójában a bevándorló csoportok társadalmi beilleszkedése lett a társadalombiztosításba való bevonáson és a szociálpolitikai intézkedéseken keresztül.²² Ez a jelentős mennyiségű tapasztalat és a migrációhoz való sokkal lazább általános hozzáállás kezdetben szembetűnően támogató politikai reakciókat indukált Ausztriában a legutóbbi nagy migrációs kihívás kapcsán is.²³ A 2015-ös migrációs válság során ugyanis mind Ausztria, mind Németország a menekültkérdésben történelmi múltjának sajátos hatása alá került: a politikai elit jelentős része úgy látta, hogy a globálissá vált probléma európai megoldásával valójában lehetőség kínálkozik saját történelmi traumáinak és háborús bűneinek ellensúlyozására.²⁴ Ebből nőtt ki az a jóhiszeműség és a menekültek védelmének azon gondolata, amelyet végül Angela Merkel kancellár híres 2015. augusztus végi beszéde tett véglegesen egyértelművé, és amely a híres „Willkommenskulturban” öltött testet.²⁵

A német és az osztrák kancellár személyesen egyeztetett egymással, és jelezte, hogy a menekültek biztonságosan eljuthatnak Nyugat-Európába, elsődleges

¹⁹ BAUBÖCK 1996: 12.

²⁰ Vö. BAUBÖCK–WIMMER 1988: 659–681.

²¹ BIFFL 1995.

²² Vö. HOESCH 2018: 155–156.

²³ HETTYEY 2017: 91–105.

²⁴ Vö. N. RÓZSA 2020: 221–238.

²⁵ TRAUNER–TURTON 2017: 33–42.

célállomásként Németországba. Johanna Mikl-Leitner osztrák belügyminiszter (ÖVP) személyesen fogadta a menekülteket a központi pályaudvaron, biztosítva őket az ország támogatásáról és biztonságos továbbutazásukról.²⁶ A bécsi kormányzat így először csatlakozott Angela Merkel német kancellár politikai céljaihoz,²⁷ és szorgalmazta a határok megnyitását Merkel klasszikus „Wir schaffen das!” mondatai alapján: „Egész egyszerűen azt mondom: Németország egy erős ország. Az indítéknak, amellyel ezekhez a dolgokhoz közelítünk, ennek kell lennie: Annyi mindent elértünk – meg tudjuk csinálni! Meg tudjuk csinálni, és ahol valami az utunkba áll, azt le kell győznünk, azon kell dolgoznunk.”²⁸ Közéleti személyiségek, művészek, sportolók és vállalkozók álltak ki hirtelen a „Refugees welcome” mozgalom mellett. Ennek hatására 2015 szeptemberében a becslések szerint 200 ezer menekült lépett át hivatalosan osztrák területen.²⁹

Azonban ez az álláspont fokozatosan megváltozott Ausztria esetében. Emögött több okot is ki tudunk mutatni, de meghatározó volt a valós menekültek és az illegális migránsok közötti különbség felismerése, majd az áldozatokat is követelő embercsempész-tevékenységek leleplezése; ezzel párhuzamosan pedig a kérdésről szóló sajtópolémiában és nyilvánosság előtti vitákban a biztonság egyes aspektusainak előtérbe kerülése.³⁰ Végül döntő tényezőt jelentett a migrációs útvonalak megváltozása, amely mögött a magyar hatóságok által a külső Schengen-határon létrehozott szigorú fizikai határvédelmi rendszer állt.³¹ Ezek hatására nemcsak a klasszikusan szélsőjobboldalnak tartott FPÖ, de a konzervatív ÖVP és a Szabadságpárt nyomvonalán megjelenő újjobboldali pártok is egyre hangosabban követelték, hogy a politika középpontjába ne a befogadás, hanem az a kérdés kerüljön, miként lehetne a leghatékonyabban távol tartani a migráncsoportokat az országtól. Ez az időszak az osztrák közbeszédben, amikor egyértelműen teret nyertek olyan képek, amelyek a befogadóban öntudatlanul is félelmet és pánikot párosítanak a menekülő emberek képeihez.³² A használt kifejezések alapvetően a mindennapi életünk szókészletéből kerültek át az új területre, és folyamatos használatuk révén a menekültek jelentette fenyegetés egyre inkább valósággá vált sok befogadó számára. A „populista biztonságiasítási koncepció” révén immár a veszélyt jelentő csoport a menekültek áradata,

²⁶ GRUBER 2017: 46–47.

²⁷ Vö. REMEK 2017: 17–36.

²⁸ PHOENIX 2015.

²⁹ GRUBER 2017: 47–48.

³⁰ SPECK 2023.

³¹ STEPPER 2018.

³² Vö. WEHLING 2017: 172–176.

míg a lehetséges áldozat az érintett ország társadalma lett.³³ Ezzel a populistá retorika segítségével itt is létrejön a „mi” és „ők”, a fenyegetettek és a veszélyforrás szembeállítás.³⁴ A leginkább itt fogható meg a populistá politikai pártok által generált biztonsági fenyegetés, amelyet alapvetően politikai célokra és a szélesebb közvélemény körében elérendő hatások érdekében használnak, vagyis a feltételezett választói preferenciák, az uralkodó attitűdök kiszolgálására szolgálnak.³⁵ Ezzel jól lemérhető, hogy az illegális migráció megfelelően negatív kontextusban való tálalása valójában a biztonság és az ellenőrzés iránti igényekre apellál.³⁶

Az akkori szociáldemokrata kancellár, Werner Faymann (2008–2016) a súlyos politikai nyomás alatt végül még azt is támogatta, hogy a déli határ mentén a Schengen-zóna ellenére helyreálljon a határellenőrzés, és részleges kerítés épüljön (amit az osztrák politikában és a nemzetközi sajtóban egy ideig a furcsa „kapu oldalsó szárnyakkal” [„Türl mit Seitenteilen”] eufemizmussal illettek).³⁷ Mindennek nyomán a migráció meghatározó témája lett a 2017-es választásoknak. A közvélemény egyre markánsabban fordult szembe a baloldali kormányzati pozíciókkal: egy választások előtti közvélemény-kutatás szerint az osztrákok 67%-a értett egyet azzal a nézetel, hogy a migráció jóval több hátrányt hoz, mint amennyi előnyt jelent, a válaszadók több mint egyharmada (34%) pedig attól félt, hogy a kiterjedt válság folytatódása polgárháborúhoz hasonló helyzethez vezethet az országban.³⁸ A leginkább tetten érhető változás a konzervatív ÖVP politikai nyilatkozataiban volt kimutatható, amely a „rend” és „biztonság” kérdéseire fókuszált a migráció témáján belül, és a diskurzuselemek nagy részét átvette a Szabadságpárt (FPÖ) bevándorlással és integrációval kapcsolatos álláspontjából.³⁹ Az Ausztria Szociáldemokrata Pártja (SPÖ) látványos meggyengülése, az FPÖ megerősödése és az újabb jobbközép kormánykoalíció Sebastian Kurz vezetésével a migrációs politika új korszakához vezetett.⁴⁰

A Kurz-kormányzat fokozatosan eltávolodott az uniós „migránskvóta” gondolatától, és a menekültek tagországok közötti elosztásától. Hivatkozással arra, hogy Ausztria az EU egyik legfrekvenciáltabb menedékkérő célországa, azt

³³ Vö. SPECK 2020.

³⁴ Vö. BRUBAKER 2017: 1191–1226; THIELE et al. 2024: 176–196.

³⁵ Vö. HETTYEY 2022.

³⁶ Vö. HOESCH 2018: 144–146.

³⁷ Vö. FAYMANN 2015.

³⁸ HETTYEY 2017: 92.

³⁹ BODLOS–PLESCIA 2018: 1354–1363.

⁴⁰ Vö. JOSIPOVIC–REEGER 2021: 63–64.

kívánta elérni a kormányzat, hogy ne kelljen több menedékkérőt befogadnia Görögországból és Olaszországból.⁴¹ Miután Ausztria 2017 márciusáig türelmi időt kapott, az osztrák szövetségi kancellár nyílt levelet írt az EU Bizottságának, amelyben azzal érvelt, hogy Ausztria részvétele ebben a programban a továbbiakban sem indokolt a 2015 és 2016 során tapasztalt kiemelkedően magas tehertételek miatt. Az eredetileg vállalt 1953 személyből 2017-ben összesen 49-et, míg 2018 elején további 29-et fogadott be Ausztria.⁴² A kérdéskörhöz kapcsolódva pedig az osztrák kormányzat vezető szerepet játszott az erőteljesebb közös határvédelem megteremtéséről folyó diskurzusban, és javaslatot tett az EU-n kívül felállítandó menekülttáborokra és a helyben történő fokozott segítségnyújtásra.⁴³ A javaslatok szerint Ausztria, Magyarország és a nyugat-balkáni országok összehangolt nemzeti határellenőrzési intézkedései lezárhatják a balkáni útvonalat, ezzel a menekültáradatot a görög határok felé terelhetik vissza, nyomást gyakorolva a brüsszeli bürokráciára, hogy lépjen egy közös határellenőrzési misszió és mechanizmus érdekében az EU külső határain.⁴⁴ Sőt 2017 novemberétől életbe lépett a szigorított, úgynevezett külföldiekről szóló törvény módosítása (Fremdrechtsänderungsgesetz). A törvény célkeresztjébe különösen azok kerültek, akiknek menedékkérelmét elutasították, és akik ezután bujkálni kezdtek, azzal, hogy felderíthetők és kitoloncolhatók legyenek.⁴⁵ Az új kormányprogram pedig látványosan változtatott a menedékkérők integrációs lehetőségein is. Elsődlegesen az FPÖ követelésére immár Ausztriában is a migránsok elkülönítésére törekedtek, vagyis a korábbi kis egységekben és magánlétesítményekben való elhelyezés helyett nagy létesítményekben, táborokban és a városok peremén lévő, kijárási tilalom alá helyezett barakkokban igyekeztek megoldani elhelyezésüket.⁴⁶ Ennek a menekülttábor-kialakításnak az általános célja volt, hogy egyértelmű és kemény jelzéseket küldjenek a jövőbeli menedékkérőknek, valamint megnehezítsék a menedékkérőkkel való társadalmi kapcsolatok kialakítását. Az osztrák kormány ezt a szigort és a kitoloncolások felgyorsítását képviselte a 2018-as soros elnöksége alatt is, valamint látványosan elutasította az ENSZ menekültügyi megállapodását is.⁴⁷

⁴¹ GRUBER 2017: 39–57.

⁴² JOSIPOVIC–REEGER 2021: 65.

⁴³ MARSAI 2019: 37–50.

⁴⁴ GRUBER 2017: 50.

⁴⁵ VYTISKA 2017.

⁴⁶ *Zusammen. Für unser Österreich. Regierungsprogramm 2017–2022.*

⁴⁷ PERCHING–VALCHARS 2019: 413–440.

Miközben a Covid-19-vírus hatására a migrációs nyomás enyhült, 2020 után ismét látványos növekedésnek indult az EU-ba illegális úton bejutni szándékozók és a menekültkérelmet benyújtók száma is. Mindez az osztrák belpolitikában további szigorításokat eredményezett: a civil társadalom egyes szervezeteinek tiltakozása ellenére a kormányzat úgy döntött, hogy csökkenti a menekültekkel kapcsolatos integrációs intézkedések finanszírozását. Különösen a németórákra szánt pénzeszközöket, valamint a munkaerőpiacra való bejutást megkönnyítő pénzügyi forrásokat csökkentették drasztikusan az adott időszakban.⁴⁸ A helyzet azután sem változott, hogy a botrányok után lemondani kényszerülő Sebastian Kurz egy jobbközép-zöld koalíció élén tért vissza 2020-ban a kormányba. Mind a belügyi, mind a honvédelmi poszt az ÖVP kezében maradt, így Karl Nehammer belügy- és Klaudia Tanner honvédelmi miniszter a határvédelem szigorításáért, az illegális migrációval szembeni erőteljesebb fellépésért és a jogosulatlan határátlépők kitoloncolásáért léptek fel. Az osztrák politika rendszeresen kritizálta, hogy az EU valójában „elosztási kérdésekről” folytat továbbra is vitát, és nem a migrációs nyomás megszüntetéséért lép fel. Az osztrák vezető politikusok 2021-re eljutottak arra az egyértelműen megfogalmazott álláspontra, hogy azok, akiknek a menekülési útvonala mintegy 10 országon vezet az uniós külső határáig, nem tekinthetők menekültnek, csakis „migránsnak”, így az egyetlen megoldás a kiutasításuk és visszatoloncolásuk lehet.⁴⁹ Az újabb kormányválságot követően Gerhard Karner néppárti osztrák belügyminiszter a 2022-es uniós viták során is hangsúlyozta, hogy Ausztria elutasít minden kvótajavaslatot: azok inkább ösztönzik az illegális migrációt, mivel azt az üzenetet hordozzák, hogy az útnak indulók valamelyik uniós országban biztos felvételre számíthatnak. Sőt azzal a brit megoldásra hasonlító javaslattal is előállt az osztrák fél, hogy a menedékkérelmek elbírálását szervezzék ki harmadik országokba.⁵⁰ A közösségbe bejutni szándékozók az EU-n kívüli átmeneti befogadó táborokban várhatnák meg a menedékkérelmük elbírálását, és azoknak, akik nem jogosultak védelemre, vissza kell térniük származási országukba, az osztrák elképzelés szerint.⁵¹ Az új kancellár, Karl Nehammer pedig arra figyelmeztetett, hogy az orosz–ukrán háború árnyékában is jelentős migrációs nyomás nehezedik a balkáni útvonalon az EU-ra, így különösen Ausztriára. Kijelentette, hogy az

⁴⁸ UNHCR 2018.

⁴⁹ BRICKNER 2021.

⁵⁰ Vö. N. RÓZSA 2022.

⁵¹ Flüchtlinge: Österreich fordert Auslagerung von Asylprüfungen in Drittstaaten 2022.

iráni, szír és afganisztáni állampolgárookra nem lehet menekültként tekinteni, csak migránsként lehet az ő ausztriai jelenlétüket felfogni, mivel jelentős részük illegális úton érkezett Ausztriába.⁵²

Ezzel magyarázható az a közeledés is, amely 2022 novemberében elvezetett a három szomszédos ország, Ausztria, Magyarország és Szerbia közös szerződéséhez és szándéknyilatkozatához, miszerint az illegális migránsokat közösen távolítják el az EU külső határaitól.⁵³ Annak fényében, hogy az osztrák menedékkérők száma az előző évhez képest ismét megháromszorozódott,⁵⁴ az osztrák politika meg akarja akadályozni, hogy a menedékkérők megválaszthassák, melyik országban kérnek menedéket. Az együttműködés célja így a menedékjog és a migráció egyértelmű szétválasztása. Az uniós országba gazdasági okokból belépő embereket másként kell kezelni, mint a védelmet keresőket – hangsúlyozta Nehammer az aláírás kapcsán.⁵⁵

Napjainkra tehát a migrációról szóló vita alapvetően jelen van az osztrák közéletben, és az elmúlt évek kormányai a brüsszeli javaslatokkal szemben más megoldásokat, a magyar állásponthoz közel álló tetteket sürgettek a kérdések kezelésére. Ahogy azt egy politikai polémia során megfogalmazták: az osztrák kormány „az Angela Merkel-pályáról” áttért az „Orbán Viktor-pályára”.⁵⁶ Ausztria továbbra sem vesz részt az EU önkéntes szolidaritási mechanizmusában, mivel az ország szigorúan elutasítja a bevándorlók tagállamok közötti kötelező elosztását és áthelyezését. A bécsi kormány ehelyett a szigorúbb határellenőrzést és az illegális migránsok gyorsabb hazatoloncolását támogatja. Ezzel párhuzamosan pedig a menekültek jóléti juttatásainak visszavágása, a családgyesítések felfüggesztése, valamint új jellegű korlátozásokra vonatkozó javaslatok uralják a politikai vitákat. Megjelentek a „no-go zónákkal” kapcsolatos gondolatok és a biztonság összefüggésének kérdései is.⁵⁷ Mindemelllett Ausztria európai úttörő döntést is hozott, amikor jogszabályi erővel teremtette meg a lehetőséget egy éves menekültügyi felső határ bevezetésére, amely korlátozza a menekültügyi eljárásra engedélyezett menekültek számát. Így az elmúlt évek osztrák belpolitikai diskurzusa a migrációról, valamint az azzal kapcsolatos politikai döntések és

⁵² KRAMAR 2022.

⁵³ Vö. SPECK 2022.

⁵⁴ Vö. MARSAL-TÓTH 2023: 251–289.

⁵⁵ KURMAYER 2022.

⁵⁶ GRUBER 2017: 50.

⁵⁷ Vö. SAYFO–MARSAL–VERES 2024.

lépések azt mutatják, hogy a populista biztonságiasítás eredményes tudott lenni, sikerült a külső fenyegetés elleni belföldi mozgósítást az elit és a nép közötti hagyományos populista mozgósítással, az antagonisztikus ellentétek félelemmé változtatásával ötvözni.⁵⁸ Emellett az is egyértelművé vált, hogy az új diskurzust felvállaló szereplők saját narratívájuk alapján rugalmasan kezelik a külpolitikai döntéseket is, és ezeket alapvetően belpolitikai előnyök kovácsolására tudják eszközként felhasználni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BAELE, Stephane. J. – JALEA, Diana (2023): Twenty-five Years of Securitization Theory: A Corpus-based Review. *Political Studies Review*, 21(2), 376–389. Online: <https://doi.org/10.1177/14789299211069499>
- BARR, Robert R. (2018): Populism as a Political Strategy. In TORRE, Carlos de la: *Routledge Handbook of Global Populism*. New York: Routledge, 44–56. Online: <https://doi.org/10.4324/9781315226446-4>
- BAUBÖCK, Rainer – WIMMER, Hannes (1988): Social Partnership and „Foreigners Policy”. *European Journal of Political Research*, 16, 659–681. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1988.tb00174.x>
- BAUBÖCK, Rainer (1996): *Nach Rasse und Sprache verschieden: Migrationspolitik in Österreich von der Monarchie bis heute*. (Reihe Politikwissenschaft 31.). Wien: Institut für Höhere Studien (IHS).
- BAUER, Werner T. (2008): *Zuwanderung nach Österreich*. Wien: Österreichische Gesellschaft für Politikberatung und Politikentwicklung – ÖGPP.
- BIFFL, Gudrun (1995): *SOPEMI Report on Labour Migration. Austria 1994/95*. Wien: WIFO.
- BODLOS, Anita – PLESCIA, Carolina (2018): The 2017 Austrian Snap Election: A Shift Rightward. *West European Politics*, 41(6), 1354–1363. Online: <https://doi.org/10.1080/01402382.2018.1429057>
- BRICKNER, Irene (2021): Österreich verstärkt Grenzschutz gegen mehr Flüchtlinge und Migranten. *Der Standard*, 2021. 07. 24. Online: <https://www.derstandard.at/story/2000128429188/bundesregierung-schickt-400-zusaetzliche-soldaten-an-die-grenze>
- BRUBAKER, Rogers (2017): Between Nationalism and Civilizationism: The European Populist Moment in Comparative Perspective. *Ethnic and Racial Studies*, 40(8), 1191–1226. Online: <https://doi.org/10.1080/01419870.2017.1294700>
- BUZAN, Barry – WÆVER, Ole – DE WILDE, Jaap (1998): *Security – A New Framework for Analysis*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers. Online: <https://doi.org/10.1515/9781685853808>

⁵⁸ HARTEVELD–MENDOZA–ROODUIJN 2022: 703–727.

- Flüchtlinge: Österreich fordert Auslagerung von Asylprüfungen in Drittstaaten. *Die Zeit*, 2022. 06. 08. Online: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2022-06/fluechtlinge-oesterreich-asylpruefung-drittstaaten>
- FAYMANN, Werner (2015): Wir bauen keinen Zaun, wie ihn Ungarn gebaut hat. *Der Standard*, 2015. 10. 28. Online: <https://www.derstandard.at/story/2000024654140/faymann-wir-bauen-keinen-zaun-wie-ihn-ungarn-gebaut-hat>
- GAZDAG Ferenc szerk. (2011): *Biztonságpolitika. Biztonsági tanulmányok*. Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.
- GRUBER, Oliver (2017): „Refugees (No Longer) Welcome”. Asylum Discourse and Policy in Austria in the Wake of the 2015 Refugee Crisis. In BARLAI, Melani – FÄHNRIK, Birte – GRIESSLER, Christina – RHOMBERG, Markus (szerk.): *The Migrant Crisis: European Perspectives and National Discourses*. Zürich–Wien: Lit Verlag, 39–57.
- HARTEVELD, Eelco – MENDOZA, Philipp – RODOUJN, Matthijs (2022): Affective Polarization and the Populist Radical Right: Creating the Hating? *Government and Opposition*, 57(4), 703–727. Online: <https://doi.org/10.1017/gov.2021.31>
- HETTYEY, András (2017): Austria And The Migration Challenge: From The Culture of Welcome To The Culture Of Deterrence. In N. RÓZSA Erzsébet (szerk.): *Mapping The Migration Challenges In The Eu Transit And Destination Countries*. European Institute of the Mediterranean – EUROMESCO, 91–105.
- HETTYEY András (2022): Érzelmek a (kül-)politikaelemzésben: egy új módszertan genealógiája. *Külügyi Szemle*, 21(1), 176–197. Online: https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2022.1.7
- HOESCH, Kirsten (2018): *Migration und Integration. Eine Einführung*. Wiesbaden: Springer Fachmedien GmbH.
- HUYSMANS, Jef (2006): *The Politics of Insecurity. Fear, Migration and Asylum in the EU*. New York: Routledge. Online: <https://doi.org/10.4324/9780203008690>
- JANSEN, Robert S. (2011): Populist Mobilization: A New Theoretical Approach to Populism. *Sociological Theory*, 29(2), 75–96. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9558.2011.01388.x>
- JOSIPOVIC, Ivan – REGER, Ursula (2021): Die Auswirkungen der „Flüchtlingskrise“ des Jahres 2015. In SIEVERS, Wiebke – BAUBÖCK, Rainer – REINPRECHT, Christoph (szerk.): *Flucht und Asyl. Internationale und österreichische Perspektiven. Jahrbuch Migrationsforschung* 5. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- KRAMAR, Konrad (2022): Kanzler Nehammer warnt: Illegale Einwanderung im Schatten des Krieges. *Kurier*, 2022. 06. 01. Online: <https://kurier.at/politik/ausland/kanzler-nehammer-warnt-illegale-einwanderung-im-schatten-des-krieges/402027752>
- KURMAYER, Nikolaus J. (2022): Ende für „Asyl à la carte”: Österreich schließt Pakt mit Ungarn, Serbien. *Euractiv*, 2022. 11. 17. Online: <https://www.euractiv.de/section/innenpolitik/news/ende-fuer-asyl-a-la-carte-oesterreich-schliesst-pakt-mit-ungarn-serbien/>
- MARSAI Viktor (2019): Az államiság problémája az afrikai kontinensen. In MARSAI Viktor (szerk.): *Afrika a globalizált világban: Lehetőségek és kihívások*. Budapest: Dialóg Campus, 37–50.
- MARSAI Viktor – TÓTH Klaudia (2023): Az afrikai migrációs folyamatok és Európa. In MARSAI Viktor – PÉNZVÁLTÓ Nikolett (szerk.): *Sodrásban – Pillanatképek az európai migrációs válságról*. Budapest: MCC Press, 251–289.

- MOFFITT, Benjamin (2020): *Populism*. Cambridge: Polity Press.
- MÜLLER, Patrick – GEBAUER, Charlott (2021): Austria and the Global Compact on Migration: The 'Populist Securitization' of Foreign Policy. *Comparative European Politics*, 19, 760–778. Online: <https://doi.org/10.1057/s41295-021-00260-7>
- N. RÓZSA Erzsébet (2020): Kibocsátás, tranzit vagy befogadás? A közel-keleti migráció aspektusai. *Máltai Tanulmányok*, 2(2), 221–238.
- N. RÓZSA, Erzsébet (2022): A regionalizmus újragondolása az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájában, különös tekintettel a Maghreb és a Száhel térségre. *Borders of European Grand Strategy Policy Brief*, 22-02. Online: https://otka-k138160.uni-nke.hu/document/otka-k138160-uni-nke-hu/NRE_policy%20brief_v%C3%A9gleges.pdf
- PERCHING, Bernhard – VALCHARS, Gerd (2019): Einwanderungs- und Integrationspolitik. In TALOS, Emmerich (szerk.): *Die Schwarz-Blaue Wende in Österreich: Eine Bilanz*. Wien: LIT Verlag, 413–440.
- Phoenix [@phoenix] (2015): Sommer-Pressekonferenz der Kanzlerin zu aktuellen Themen am 31.08.2015. *YouTube*, 2015. augusztus 31. Online: https://youtu.be/5eXc5Sc_rnY?si=ssP-jGEFJ7GvSQIAz
- PLASSNIK, Ursula (2013): On the Road to a Modern Identity: Austria's Foreign Policy Agenda from the Cold War to the European Union. In BISCHOF, Günter – KARLHOFER, Ferdinand (szerk.): *Austria's International Position after the End of the Cold War*. (Contemporary Austrian studies. Vol. 22.) New Orleans: University of New Orleans Press, 55–95. Online: <https://doi.org/10.2307/j.cttn2txd9.5>
- RADA Péter (2007): Átalakuló biztonsági kihívások. A biztonság dimenziói. In RADA Péter (szerk.): *Új világhrend? Nemzetközi kapcsolatok a hidegháború utáni világban*. Budapest: Corvinus Külügyi és Kulturális Egyesület – Ifjú Közgazdászok Közhazsnú Egyesülete, 53–73.
- REMEK Éva (2017): Mérlegen az osztrák EBESZ-elnökség. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 5(4), 17–36.
- SAYFO Omar – MARSALAI Viktor – VERES Kristóf György (2024): *Kié itt a tér? Párhuzamos társadalmak és városi zárványok Nyugat-Európában*. Budapest: MCC Press.
- SPECK Gyula (2020): „Germany first” – Az AfD kül- és biztonságpolitikai programja. *Stratégiai Védelmi Kutató Központ Elemzések*, (6). Online: [https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKI_Elemz%C3%A9sek_2020_6_Germany_first%20-%20Az%20AfD%20k%C3%BCI-%20%C3%A9s%20biztons%C3%A1gpolitikai%20programja_\(Speck%20Gy.\).pdf](https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKI_Elemz%C3%A9sek_2020_6_Germany_first%20-%20Az%20AfD%20k%C3%BCI-%20%C3%A9s%20biztons%C3%A1gpolitikai%20programja_(Speck%20Gy.).pdf)
- SPECK Gyula (2022): Küszöbön egy újabb migrációs válság? Az irreguláris migráció aktuális tendenciái és az európai válaszok. *Borders of European Grand Strategy Policy Brief*, 22-01. Online: https://otka-k138160.uni-nke.hu/document/otka-k138160-uni-nke-hu/Speck_policy%20brief_v%C3%A9gleges.pdf
- SPECK Gyula (2023): Asylwende – Fordulat a német menekültügyi politikában. *Borders of European Grand Strategy Policy Brief*, 23-01. Online: https://otka-k138160.uni-nke.hu/document/otka-k138160-uni-nke-hu/SGY_OTKA%20policy%20brief%202023%20jun.pdf
- Statistik Austria 2024*. Online: <https://www.statistik.at/statistiken/bevoelkerung-und-soziales/bevoelkerung/migration-und-einbuengerung/migrationshintergrund>

- STEPPER Péter (2018): A kényszervándorlás biztonságiasítása Ausztriában és Szlovéniában. *Grotius: A Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetének Tudományos Folyóirata*. Online: <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=IFYBIA>
- STRITZEL, Holger (2014): Securitization Theory and the Copenhagen School. In STRITZEL, Holger: *Security in Translation. Securitization Theory and the Localization of Threat*. London: Palgrave Macmillan. Online: https://doi.org/10.1057/9781137307576_2
- SZALKAI Attila (2010): A kényszermigráció biztonságpolitikai kockázata a 21. század elején. *Nemzet és Biztonság*, (2), 58–69.
- SZÁLKAI Kinga (2015): Szektorelmélet és biztonságiasítás. In STEPPER Péter – SZÁLKAI Kinga (szerk.): *A biztonság szektorális értelmezése. Új kihívások a kutatás napirendjén*. Pécs–Budapest: Corvinus Külügyi és Kulturális Egyesület – Publikon, 7–20.
- TÁLAS Péter (2019): A migráció mint biztonságpolitikai probléma. *Magyar Tudomány*, 180(2019), 67–78. Online: <https://doi.org/10.1556/2065.180.2019.1.6>
- THIELE, Daniel et al. (2024): Borderless Fear? How Right-Wing Populism Aligns in Affectively Framing Migration as a Security Threat in Austria and Slovenia. *Journal of Language and Politics*, 23(2), 176–196. Online: <https://doi.org/10.1075/jlp.22026.thi>
- TRAUNER, Florian – TURTON, Jocelyn (2017): “Welcome Culture”. The Emergence and Transformation of a Public Debate on Migration. *Austrian Journal of Political Science*, 46(1), 33–42. Online: <https://doi.org/10.15203/ozp.1587.vol46iss1>
- UNHCR (2018): *UNHC bedauert AMS-Kürzungen bei Flüchtlingsintegration*. 2018. 03. 27. Online: <http://www.unhcr.org/dach/at/21775-unhcr-bedauert-ams-kurzungen-bei-fluechtlingsintegration.html>
- VYTISKA, Herbert (2017): Österreich verschärft das Fremdenrecht. *Euractiv*, 2017. 11. 03. Online: <https://www.euractiv.de/section/innenpolitik/news/oesterreich-verschaerftes-das-fremdenrecht/>
- WEHLING, Elisabeth (2017): *Politisches Framing. Wie eine Nation sich ihr Denken einredet – und daraus Politik macht*. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung.
- WODAK, Ruth (2015): *The Politics of Fear – What Right-Wing Populist Discourses Mean*. Los Angeles: Sage Publications. Online: <https://doi.org/10.4135/9781446270073>
- WODAK, Ruth (2021): *The Politics of Fear. The Shameless Normalization of Far-Right Discourse*. Los Angeles: Sage Publications. Online: <https://doi.org/10.4135/9781529739664>
- Zusammen. Für unser Österreich. Regierungsprogramm 2017–2022. Online: <https://nfz.fpo.e.at/fpo-ovp-regierungsprogramm-2017-2022/59887739>